

Z. 1294.

Horróth Gyula 1° éves joghallgató ajándéka.

1083

1151

Boros Sándor
könyvtárnok.

1868

Nincs-e neki egy nyugalmas otthon,
Hol vidító, enyhe láng lobogjon,
Tűzhelyén — a hajlék nyájas keblén —
Meleget és sugárt eregetvén?

Nincs-e hő kar, melynek ölése
Hazavárná boldog pihenésre?
És kicsinye, a ki csüggne térdén,
Ezer apró döröszéget kérdeven?

Vagy ha más nincs, egy magános hárfa,
Ringató dalt bújni fájdalmára?
Egy rideg lant, melynek hangja mellé
Halt reményit elelénekelné?

Volt. — Meleg fényéhez tűzhelyének
Jó barátok, ismerők gyülenek:
S a szelid nő — háza üdvözlelke —
Kis családját együvé ölelte!

És a lanton meg nem szűne a dal,
Zenge későn, zenge viradattal:
Hangjain a szellem égbe hágott,
S átteremté e viselt világot!

Mint sas, ifjodék meg a természet:
A virányon zöldebb szín tenyészett,
Illatosbbá lön a völgyi róna,
Gyönggyel ékes a virág bimbója.

A patakviz kristálylá szűrődék,
Lombos erdő barlanggá szövődék,
Aranyozva lettek a vad sziklák
S forrás helyett könyeiket sirták.

A hegy orma, a folyamnak medre
Szellemeikkel lön megnépesedve;
Fü-fa örült ifju életének:
Bércen, sikon megzendült az ének.

Szende szellő olvadozva lágyan
Fütyörése alföld nádasában:
Mig a hegység szilajabb fölötté
A síó vadujjongatva tört le.

Mindenütt dal. — Néha megkívánja
A vihar, a felhők orgonája,
S reszket a nagy mindenség egyháza,
Mikor e hang oszlopot megrázza.

De, ha pendült az ideg kobozzán,
Néma lön a felhői oroslán,
Láhhegyen járt, csendesén és óva
Bérci után a hegyek zúgója.

Majd eleljött a puszták szellője
Egyegy hangot elorozni tőle,
S diadallal vitte nyert prédáját:
Mebájolni kedves délibábját.

Fülemile szégyenülve bokrán,
Édes irigységgel hallgatott rá,

S kedve szegve rejtező vadonba,
Hogy silányabb énekét elmondja.

Lába előtt a vad szenvedélyek
Megjuházva, békén figyelének:
De csak egy hang kelle, hogy kobozza
Mindeniket örjongsébe hozza!

És ha zengé a nyomort, inséget,
Kóros ágyán az emberiséget; —
Jött az Inség, könyezett dalára,
Szánakozva ismert önmagára.

Ha pedig a boldogságot dallá,
A Boldogság maga megsokallá:
Ismeretlen vágyak keltek benne,
Minttha önmagára irigy lenne.

* * *

Most, a minek örüle, kietlen pusztaság!
Megváltozott körülé természet és világ.
Fagy dermed az erekben, a csermely hallgatag:
Fülemilés berekben üvöltnek a vadak!

Keresné hajlokát, de csak romjait lel:
Alattok eltemetvék tört házi isteni!
Ő szörnyekedve nézi és elriadvá fut,
És utját arra vészi, a merre nincsen út.

Nyomában üldve csörtet halálos ellene
Egy iszonyú kísérlet, melynek „Való” neve.
A tündér képzeletnek zengő madarai
Mind elhagyák s nem mernek feléje szállani.

Függ lantja fűzfa galyán: repedt öblén a szél
Vadul végig nyargalván, örülteket beszél,
Mitől a rémült farkas megfut, s vonít az eb,
Mitől vehmét a szarvas idétlen hozza meg.

S ő bujdosik hazátlan, a dalnak férfia,
Nincs hely a nagyvilágban fejét lehajtnia. —
Takard, takard el ősi hideg szél nyomait:
Ne leljék üldözői..... Ieroskadt hamvait!

Patak és lakói. *)

Történeti beszély.

Nagyszerű jelenet az, midőn ember haldoklik,
Az elhaló arca ködfátyolkép, mely halvány sugárok-
ban festi vissza a multat. . . .
1567. egy őszi esten, a pataki várban egy halott fe-
küdt. . . .

Szédült vonásiban a szunyadónak ezernyi vad szen-
vedélyek hamva sötétlett. . . .

E férfiú utóhangja átok volt.

Két élő szobor állott fölötté. Egy nő, tiszta harmat-
gyöngyökkel sötét szemében, s egy férfiú barna öltöny-

*) Forgách és Bethlen szerint.

ben, elfordított arcában s földre süllyedt szemeiben, a pokol kaján gyönyörét festő.

A nő távozást intett, s remegő léptekkel ingadozék el a sötét férfiú, és nem sokára a vár egyik erkélyéről hangzék alá kellemetlen éles hangja. . .

— Huzzátok meg a vár harangjait! . . adjátok hírül a vidéknek, hogy Perényi Gábor kiszenvedett! —

Ha ismerni akarjátok e három egyént, felvonom a multnak kárpitját eseményeiről.

I.

Szökevény sorsa.

Midőn az irástudók 1556. irtak Krisztus után, egy alkonyon hangos zörgetés riasztá föl Patakvárnak szunyadó örét. . . .

Perényi Gábor, a vár akkori tulajdonosa, lakosztálya egyik ablakánál állott, elmerülten nézve a Bodrog hullámtalan tükörére, melybe lassanként fölfölgyülő csillagok mosolygtak alá.

A homály dacára, mely előmlé a termet, három alak élvonalait vehetjük még ki az elmerült várúr mögött.

Koros nő az egyik, ki az élet eltínt nyara után kelemes ősznek színezetét hordja nyugodt arcában.

Másikról nem bírjuk megmondani nő-e vagy angyal? Leginkább hihetnök őt oltárszobornak, ha ajkai olykor a legszivighatóbb hangokban nem olvadoznának.

A harmadik barna, egyszerű öltönyű férfiú, a pataki iskola akkori leghíresebb tanára, Szikszai Fabricius Balázs.

A tanár, Calvin életrajzát végzék be; a figyelő nőknek olykor áhitattal festvén a szent férfiú magasztos valóságát.

— Ismét zörgetnek! — kiált fel indulatosan visszafordulván Perényi — Gyujtsátok föl a lámpákat! . . kopjahegygyel ébreszszétek föl a vén bagolyt, hiszen ez iszonyu lárma a sir halottait verheték föl! . .

Belépő szolga jegyzék meg, miként néhány nappal előbb maga az úr parancsolá: hogy engedélye nélkül egyetlen ember se bocsáttassék be. . . .

— Ma idegen arcokat akarok látni. . . unom magamat, — mondá sötéten Perényi — bocsássátok előmbé az alkalmatlant. . . . Kegyedet pedig aszszonyom, — itt nevéhez fordult, — örömet látnám szobáiba távozni; lehet, hogy vendégünk férfiú, s jól tudja, hogy én nőmet imakönyvek közt, nem vad férfitársaságban szeretem! —

— Én távozom uram! — mondá a fiatal nő, s elhagyá ülését.

Néhány perc után, magas, napsütött arcu s szakadozott öltönyű férfiú lépett a terembe. . . .

E terem ma is épségben áll. Tágas ablakai ma is a szöke Bodrog hullámira néznek. . . . Néhány évvel történetünk után e termet Rákócy tette nevezetessé.

A jövőny, hosszú időig legelteté szemeit a faragványokon, a képeken, melyeket a kor durvasága bélyegzett. . . .

Aztán az éltes nő felé fordult. . . .

— Aszszonyom! kegyed Székely Klára? . . Perényi Péter özvegye? . . ez arc fősége, e szemek, melyeken át tiszta szívjóság sugárzik, meggyőznek engem! . . én nem csalódom! . . . Te, — itt Gáborhoz fordult, — te Gábor vagy, . . fia e nőnek . . borus arcaitokból elősötétlik a fájdalom, mely a fiu, s testvér utáni könyvek forrását naponta fölfakasztja szemeitekben.

Perényi Gábor — mint ő nevezé — enynyi szemtelenség fölött, kábultan állott.

Az idegen, Fabricius fölé fordulva, esengve folytatá beszédét. . . .

— Tisztos férfiú! távozz e pillanatban, . . . kérélek téged távozz! . . egyedül ohajtok lenni a várral s anyjával . . ó, kérélek, tedd meg kedvemért! —

A tanár távozék, s Gábor visszanyervén hangulatát, boszusan fordult a jövőny felé. . . .

— Ki vagy te nyomoru, hogy így mersz föllépni ellenünkben? . . istenemre a vendégjog szentsége tartóztatott föl eddig, hogy ki nem metcém fecsegő nyelvedet.

— Csak egy szót kell szólanom Gábor, és te karaimba dőlsz. . . Én Ferenc, . . testvéred vagyok! . . . el-sáppadsz? . . ó jertek keblemre, . . anyám, testvérem! . . anynyi év után . . a szenvedés, a bú, úgy-e elváltoztatta a gyermek vonásait? . . Kinos epedésben töltött évek nem festenek rózsákat az arcra . . ó, azok a koravenség kaszáit metcük a sáppadt homlokra.

— Fiam! . . az én fiam? — kiálta föl Perényi Péter özvegye.

— Anyám! — szóla nagy zavarral Gábor — csaló ő, nem a mult napokban jött-e követ, ki Ferenc halálát jelenté? . . csaló, mondom csaló ő! —

— Szent isten! testvérnek hangja ez? — kiálta nagy szerű fájdalom hangján az idegen — el kell beszélnem szenvedéseimet, aztán Gábor, nyomd el anyánk szívének szózatát, ha teheted! . . . Gyermekek valék; ki tudom mutatni a helyet Valpóvárban, hol bölcsöm ringott. . . apám kevésbbé szeretett, mint téged, kevésbbé, mint a terveket, melyeknek engem áldozta föl. . . Atyám Péter a koronára vágyott; a veszprémi gyűlésen . . az 1531. május 18-ikán volt. . . . párthivei meg is akarák neki a trónt szerezni. . . . S midőn ő e célból Zrini Miklóst és Bika Jánost követekül Solimanhoz küldé, az megtagadá tőle segélyét. Ez nem ingatá meg a merész férfiut . . később személyesen ment a császárhoz . . és elfogaték. Itthon nő és gyermekek esdették vissza a hű atyát; a hon fájlalta legbajnokabb fiát; s hogy szabad legyen az atya, feláldoztaték a gyermek . . az ártatlan gyermek kezesül adaték! . . hiszen azt hívétek, hogy ő nem érzi azt, mit tesz hontalannak lenni! . . azt hívétek, hogy neki fölösleges az anyának, azon anyának ölelése, kinek képén áhitatszerű tisztelettel csüggött távolban is . . azt hívétek, hogy a feledés, hármasszerelmet, hon, szülők, és testvér szerelmét marja ki kebliből! —

— Isten! — kiálta az anya — ő az! ... megadtad érnem isten! ... te Ferenc ... te az én fiam vagy!

Hevesen ölelé át az idegent, könnyei sűrűn omolván annak sáppadt homlokára.

— Anyám! — rebegé Ferenc — egy század szenvedéseit taszítsd még keblemre, s mosolygva viselem el egy ily pillanat üdvéért.

Gábor éles guny hangján szóla ismét.

— Anyám! ily könnyen adsz hitelt egy csavargó szencselovag szavainak? .. Mit elbeszél, azt könnyen tudhatá, hiszen e scéna szemei előtt folyt le Magyarhon színpadán. ... Csaló ő mondom! .. egy álomtalan éj, meglehet valamely börtönben, teremé agyában a gondolatot, hogy egyetlen merész lépéssel legyen gazdag s a fényes Perényi családba csempészsze bé magát. ... Csaló ő anyám! ki, ha e pillanatban nem távozik, istenemre! lesz gondom, hogy ne az uton, melyen jött, hagyja el váramat! ...

Ferenc, mély megvetéssel tekintte a várúrra.

— Lehet-e enynyire sülyedt egy Perényi? Jól van, tépd szerte a testvéri köteléket, mely veled egybe füz. Isten! te kegyetlenül büntetsz! .. Ezért szökém hát Istambulból, leküzdve a halál félelmét? ... ezért futék hát anynyi mértföldet, én Perényi Péter gyermeke, a fényes Perényiház ivadéka, koldulva, naponta alig vehetvén anynyi élelmet magamhoz, mely az éhhaláltól mente meg?! Helyesen Perényi Gábor, te jól mondod. hogy én a Perényiek történetét ismerhetem, s nem mutathatok föl jelt, egy hitvány szalagot, egy darab rongyot, mely kétségtelessé tenné, hogy testvéred vagyok ... de lábaimon viselem a hosszú út sebeit, s szívemben azon sebet, mely siromig kísér, hogy fölmutathassam azt a nagy bíró előtt... mert azt testvérkezek metcék! ... De nem! .. még van remény! .. él-e még dajkám, a jó Gunda? ... ó, ha élne, ő megismerne engemet.

Az anya, a dajkát parancsolá be, s az öreg nő néhány percnyi figyelmes vizsgálat után, Perényi Ferencnek állítá az idegent.

Gábort megrázta az anya és dajka határtalan öröme; azonban a helyett, hogy azt megosztaná, irigység dámona uté föl keblében sötét fejt.

Agyában egy gondolatvillám cikázott át ... arca el-sötétült.

— Idegen! — monda — ha te valóban testvérem vagy, egyetlen tanujelét adhatod; s ha képes vagy azt tenni, keblemre öllek én is! —

— S azon jel? —

— Atyám, Perényi Péter sirjához jösz e pillanatban ... az éj tiszta .. egyedül, kíséret nélkül távoznunk ... a templom nem messze ... ott kezdet koporsójára téve ... megesküszöl! —

— Atyám koporsóját látni fogom?! .. Gábor, siesünk! .. köszönöm neked.

Távoznak.

Egy hosszú óra után magánosan tért vissza a várúr. ... Arca sáppadt volt, tagjai remegtek. ...

Az előteremben, magas, egészenfekete öltönyű férfi várakozott reá. ...

— Nagyságos uram! — monda ő alázatos bók után, kegyelmed nem ügyesen cselekvék.

— Hogyan, orvos?

— Ördögbe is, nagyságodnak nem kellett volna elefedni, hogy háziorvosa van!

— S aztán?

— Amaz idegent holnap partra veti az áruló Bodrog. Nagyságod anyja őt fiának ismerte, s Ferdinánd király ily esetben nem igen ismeri a tréfát.

— Hogyan, te lesködni merészeltél?

— Hüs éj van ... gondoskodásból, mint orvosod, követtelek ... s láttam, midőn kegyelmesen a mélybe taszítád.

— Tehettem-e mást? .. vagyonom függött e játéktól.

— Tréfaság! .. vannak csöppek. — — —

— Méreg?

— A híres tofána ... néhány csöppet elővigyázatból tartok.

— Már késő! .. Legyen gondod, hogy embereim leljék meg a halottat ... Balsarati! .. te néma vagy?! ..

— Nagyságos úr! a mi vagyok, azt neked köszönhetem. —

Az anya epedve kérdezé viszzatért fiát.

Gábor, jólroszul palástolt egykedvűséggel monda:

— Csaló volt ő! ... Midőn közelgék a templom felé, lelkélől ostorozva, evetként szökött át a falakon; s mielőtt szolgálaim beérheték, a Bodrog tulpartján kacagta őket.

II.

Hárfatok.

— Zugj szélvész, ragadd gyors szárnyaidra hangjaim! .. árulj el a világnak ... hiszen te vagy egyedüli tanúm! Röptődben, dörgő hangoddal, vagy e folyónak felkorbácsolt hullámai hátán, félvilágnak adhatod hirül, hogy kedvesemmel, egykori kedvesemmel ... ismét, — utószor, találkozzom ... Utószor? .. ó, e rövidke szóban két élet, földi és sirontuli élet boldogtalansága fekszik! ... Már felgyújták lakosztálya lámpáit ... tán éji nyugalomért imádkózik? ... Mi boldog a villám, mely az égen átcikázik! .. ő bepillant e termek szentségébe! ... Haragos lény! osztozni fogok veled e gyönyörben, legyen bár sorsom a tiéd; hogy egy pillanatban égjen ki keblem minden lángja ... legyen bár sorsom a hullócsillag sorsa, mely egy pillanatban mennyiért poklot cserél.

E szavakat, egy sötét alak mormolá Patakvár keleti bástyáján, mit sem gondolva a viharral, mely fővegét rablá el, s öltönyét tépte föl kebelén.

Szűrongyolt felhők megül tünt elő a hold néhány pillanat után, és sugárait egy férfura veté, ki több ölnyi

magasban, a vár egyik ablakánál függött, erős karokkal tartózkodva, mint kuszónövény, a párkány czifrázatain.

Majd halk üvegcsörrenés hallatszék, s jövő percben az ismeretlen egy nő, egy angyal előtt térdelt...

— Imádkozál? én háborítám magasztos eszméidet... Ó, mondd, volt-e egyetlen gondolatod, mely Semsey Kálmánt hívta volna istened emlékébe?..

— Hah! Semsey! minő merény?!.. Istenemre! hogy találkozunk, s kivált ily időben, meg nem engedém soha.. Távozzék az uton, melyen jött.

E szavakat oly fagyaló hidegséggel mondá Perényi nője, hogy az ifju a viszonzlítás képzelt menynyéből, megvetetés poklába vélt aláhullani.

Darabig földre süllyedt tekintettel állt.. aztán szóla...

— Ilon! tekinteted megölte lelkem idealvilágát, s számomra ez idealvilágon kül nincsen élet; én abban éltem. Meghallgatod-e a haldokló utószavait?

— Röviden; aztán távozzék, — mondá méltósággal Országh Ilon.

— Gyermekek valék, midőn először láttalak, ölemben ülve gyakran mondád: „Bácsikám, én igen szeretlek“... s midőn évek után ismét találkozáink, azon legdrágább pillanatban, melyet csak egyszer nyújt az ég, remegve tört meg ajkídon a szerelem első szózata! — Egykor az áradó Hernád hullámiból erős karokkal mentettelek meg... akkor keblemen feküdtél, és angyaljad első... utósó csókját szívám... Harcok vészébe távoztam... S mivé tevél, míg távol valék?.. Nézd a vándort, ki hosszu út után, békés lak s váró nő helyett földult romot, és holttestet talál; s lehet fogalmad sorsom felől. —

— Uram! ön kiméltlen. Azért jött, hogy szemrchnyásokat tegyen? Tudja-e, hogy minő sorsa a gyöngé lányának?.. Van-e hatalmában egyéb, mint engedelmességni a szülői parancsnak?.. Ön sokáig távol volt, s midőn hasztalan vártam, teheték-e egyebet, mint engedelmességni? — s most megjelenik, szokatlan uton; oly időben, midőn férjem, kinek lelke fölött oktalan féltés urkodik — távol van... Mi célja önnek? boldogtalanná akar tenni?... Elérte azt, mert szenvedek... Érzem: e percben bűnös vagyok, s ön akarná, hogy elkárhozzam?.. Akarná, hogy keblére vessem magam, megszegve a hitet, mit férjemnek esküvém!?

— Ó, nem Ilon; jövék, hogy lássalak még egyszer, aztán meghaljak... Hasztalan zörgeték; a kapuk zárva maradtak előttem, s téged látnom kelle... Mit vártam tőled Perényi nője? egy szánó mosolyt enynyi szerelemért; s e néhány szót tőled Országh Ilon: „Gyermekegém baráta! én szánlak téged; a földön nem, de tul a siron tiéd leszék“... Ó, ha enynyit mondál, még vágytam volna élni, hogy távolban imádjalak; de büszkeséged sirom ásta meg.

Anynyi fájdalom epedt az ifju szavaiban, hogy az erős lelkü nő hanyatlani vélé lelki erejét.

Egy percen akará kettémetteni e jelenetet...

— Kálmán! halld meg szavamat, utósót ez életben;

mert e szavakban szívetem raboltam ki... Mim voltál nekem? azt tudod; mit érzek irántad jelenben? azt gondolhatod, midőn éjféli órában Perényi Gábor nejével bűntetlenül beszélsz... Tekintsd egy bájos álomnak multunkat, melyből hogy fölébredénk, nem én vagyok oka; s ha lehet, feledj; vannak esetek az életben, midőn nem bűn a feledés, sőt isten keze az, mely mocsoktalan homlok-ról, a bűn lehetétét törli le.

— Még egy szót... boldog vagy-e Ilon?

— Ne kérdj, ne kérdj jó Kálmán, egyenesen nem felelhetek neked, nem enmagamnak... de nem... miért volnék boldogtalan?... Vidd kebledben azon hitet, hogy Ilon szerencsés.

— Szerencsés, de nem boldog!! lehetne-e a féltékeny Perényi nője boldog?

— Istenemre! e pillanat méltán tehetné féltékeny... távozz, távozz az égre kérlek, kémekek lesik minden léptemet, kik ártatlanul is vádolnak.

— Még egy szót, egy percet ajándékozz csak, jelöl, hogy megbocsátál, hogy nem gyűlölsz.

— Kálmán! isten veled; — itt kezét nyújtá a nő, — légy boldog! Mit irántad érzek, az indulat, kimondva szentségét vesztené el... Gyermekegém baráta! földön nem, de siron tul tiéd Ilon!

— Nő, angyal! megadtad üdvömet; én élni fogok!... hiszen védangyalom vagy még, ki egedből nyájás emlékezet sugáiraival kíséred éltetemet.

Boldogság menynyével arcain álla föl, s készült távoznia az ifju, midőn közel léptek zaja tasztá őket a rémület hullámaiba.

— El vagyunk árulva! — kiálta Perényiné, — hol jövék, nem távozhatsz többé.

— Szent egek!

— Tudod-e, mily drága, mily szent egy nő becsülete?

— Tudom.

— Megbirsz-e halni ifjuságod barátnéja becsületeért, ha kell?

— Akkor boldog leszék.

Tágas hárfatok álla a terem egyik szögletében; s alig volt elég ideje Ilonnak, hogy abba Semseyt bezárja, midőn az orvos már belépett.

Nemével a finom szemtelenségnek, közelite az urnó felé; ki, lélekjelenlétét nem veszítve el, hidegen szóla a tolakodóhoz....

— Uram! mit keres ön itt ily időben?

— Az orvos urnője egészségét félti, a hüszolga ura nejét, a szív bálványát!

— E hármass köteleesség valóban undorító; jelenben s mindig nélkülözhető.

— Legkevésbé aszszonyom. Embereim valamely férfit láttak ez ablakok alatt lesködni... De hiszen kegyed nyugodt nagyságos aszszonyom, s így az lehet az orvos és a szolgálga is, ah de a szív... a szív?!

— Mily szemtelenség! Előbb erőt vevék kitörni vágyó haragomon, melyet e meggyalázás idéze elő... most nem fojthatom el többé!... E percben takarodjék... egy óra alatt túl tudjam Patak határán.

Balsarati ördögi halotával válaszolt....

— Ki kell kegyedet kacagnom aszszonyom, kegyed szeretné hogy távozzam ugy-e?... de maga a hatalmas Perényi is remeg e hangokon Vit Jánoshoz szólani, mert Balsarati Vit János, nem azon ember, kit eldobhatunk, mint a gyermek szokta megunt játszszerét!... Jegyezze meg magának aszszonyom, hogy midőn Perényi Gábor e hangokon szólana, egy halottat hoznék föl a Bodrog mélyéből, kivel férje csak emlékezetben sem örömet találkozik.

— Iszonyatos!

— Aztán, kegyed hatalmam alatt áll.... A féltékeny férj, ki egy pillantásban, egy függönyredőben, már hitszegést sejt, csak inkább hiszen biztosának, mint azon hitvesnek kiből nincs hitel?

— Te titted pokollá életemet, nyomorú!

— Viszszateremthetem menynyét! — Aszszonyom, ha kegyed ismerné a reménynélküli szerelmet, ha hordaná keblében azon kint, melyet ember lefösteni nem képes, — ó, akkor azon szemvillámok, melyek most reám gyűlölséget lövelnek, egy szánó mosoly szivárványává változnának által.... Lásza aszszonyom, mily szerencsétlenné tön engemet a haragvó ég... Arcom rút, .. és a nők, ó, a nők a sima arcot imádják... s tehetek-e én róla, hogy nem sugárzik rajta az édes idomzat, melynek ti vakon hódoltok!?... Perényi Gábor nem félheté tőlem nejét, nőörré tön... Átok e pillanatnak még emlékére is, mert e perctől fogva nyomoru bolond vagyok!... Ezer-szer hívtam segélyül a poklot, hogy ez undok arcot új mázzal vonja be, vagy tegye, hogy isten akarata ellenére, te buja nő légy, kinek változatosság teremt édent.... és a pokol dacára, te erényes vagy! —

— Megtiltom tovább e hangon beszélni!... Távozzék, vagy szolgálmat szólítom.

— Meg kell hallgatnia aszszonyom! A sátánra! ha osztozom Perényi Gábor tetteiben, miért ne szerelmében is?... Fesd le férjednek e jelenetet Országh Ilon, s esküszöm neked, hogy tennen sirodat ástad meg, mielőtt egy hajszálam meggörbülne.... Levázolom neked, mit szenvedek.... Van pillanat, midőn a férfiú egy nő tekinteténél elfelejti multját, jelenét, jövőjét; nem érzi, hogy él, meghal a világnak, egyedül őt látja, az imádot-tat; gondolatja, a hazáról, szülőiről, sőt az oltár számo-lyánál istenről is csak ő reá téved.... lelke egész reme-gésével közelit az imádotthoz, mert szívesen veszti el két szemét, el a világot, el mindent, csak őt bírhasza, mert bírása nélkül többet veszített el, mint mit az élet nyuj-tott.... S midőn a nő, kit istenekint imádot, kölcsönö-sen boldogító érzelmeik közé megvetés, vagy nevétséges erény kőfalát veti: helytelenül támad-e boszuvágy a

megvetett szívében?... Igen Ilon, midőn elfoglalt lelke-met álmoképekben is meglátogatod éjente, kinyujtom ka-raimat istenképed után; s midőn pusztá léget ölelve pár-náimra visszahullnak, bágyadtan emelem ismét föl eskü-re, hogy birnom kell bármi áron!... És midőn lesve té-ged, a nap ébredő sugárinál megpillantom fagyos arco-dat, új esküre nyilnak meg ajkaim, azon esküre, hogy gyötörni foglak addig, míg kebled utósót hullámzott, s e hullámon szived vég dobbanása tört meg.

— Elég; istenemre! már elég. Szónyilai erényem arcát sebzék uram, s belőle a fájdalomnak vére omlik.

E pillanatban hangos zörrenés hallatszék a — hárfatokban.

Balsarati, ördögi gunykkacajjal kiálta föl....

— Ha ha ha! Országh Ilon, én a tökéletességet ke-restem; igen, és feltaláltam benned, te t ö k é l e t e s vagy aljasságban és színlésben.

— Hogyan, ön merészek? — kérde Ilon elsáppadva.

— Igen, erényes angyal, merészlem mondani, hogy e hárfatokban férfiú, — a titkon kedvelt van rejtve!

Perényiné, visszanyeré bátorságát, s ügyesen el-rejtett remegéssel válaszolt.

— Alávaló!.. akarom, parancsolom, hogy szavát viszszevegye!

— Tüstént, nagyságos aszszonyom, mihelyt e hárfatok titkaiba bepillantottam.

— Azt hiszed nyomoru, hogy Perényi nője anynyi-ra aljas leend, mikép pimasz szolgálja előtt ily köznapi uton védendi ártatlanságát? Nem, nyomoru bérszolga, e megalázás fölött nem fog sátánleked kacagni, ... van még mód, melylyel megbirlak szégyeníteni, haugyan ugar lel-ke ismerné ez indulatot.

— Tegye azt aszszonyom; én vágyom látni, miként győzhet meg ártatlansága fölől, ez odu fölnyításán kívül?

— Azt tenni fogom; ördög!

Himzett, széles szalagneműt ránta meg, mely ágya felett függött..... aztán Balsaratihez fordult s hangosan kiálta....

— Gyáva szolga! ha e tokban férfiú van rejtve, az mindenem, az keblem szerelme, azt úgy szeretem, mint téged gyűlöllek.... Egy nő pedig, Balsarati uram, ezer-szer hal meg inkább, semmint szerelme tárgyát elveszít-se!... Szolgák lépjetek be.

Föltárta szobája nehéz ajtaját, melyen számos cse-lédei toltak be.

Egy könyű tört szét szeme opálján, aztán méltóság-gal szóla:

— Emeljétek föl e hárfatokat, meguntam a hitvány játszszert, mely, mintha érezne, csak búhangokban epede-dett.... vessétek azt a Bodrog hullámiba!!

Néhány perc után mindnyájan a Bodrog partján ál-lottak.

Zugó vihar barna port, és sáppadt hullámokat hányt

az éjbe. Megtört felhőkön hold és csillagok bujkálnak, lángörvénynyé festve helylyel-helylyel a hánykódó folyót.

Perényiné intett; s a szolgálak sebesen taszíták alá a hárfatokat, melyet millió dühös hab ölelvén vállaira, percnyi elsüllyedés után, — szilajon ragadott tova.

A nő ajkán egyetlen hang sem árulá el iszonyu fájdalomát; de az arc fátyolán szertetépett szív halála sáppadozott által.

Balsarati, öszszefont karokkal álla. Fogai közt e nehány szót morgá . . .

— Sátán játéka! . . . hát ki sem volt benne?!

(Vége köv.)

Tóth Ferenc.

Csokonai.

A mint az isten műhelyében állott,
Alkotván tudniillik e világot,
Hamarjában enyhádó italúl
Az új világnak vizet is csinál; . . .
S megizleli, de arca elborúl,
Biz ezt nem iszsza — szól — Vitéz Mihály.

De mint aztán a szőlőt fölfedezte
S aranylott a kancsóban égi nedve:
Egy kortyot hörpent a szent alkotó,
S derülten jegyzi meg rá ezeket:
Őcsém Csokonai! szó a mi szó,
De ez bizonynyal megtetszik neked.

Bús Andor.

„Récipe“

agglegény számára.

Szobád minden szögletében egyegy tükröt tarts, hogy bármerre fordulsz, láthatván ékes termetedet, kopaszodni kezdő fejed hajszálait jól elegyengesd, mivel a kopaszság nőtlen embernél undorító, parókádat jó erősen megkösd, vagy megakaszd, mert ha ez félreccsuszni: azt gondolnák, hogy két fejed van, s mindenik tele tudományyal; borotváltsd szakálladat mindennap kétszer, hogy annál ifjabbnak láttassál; vatermördert kétszer változtass naponként, mert különben mördervatere leszesz az agglegénység divatszabályainak, s valamiképp ostracismus alá juttatnak azon amerikai agglegények, kik szivesebben viselik az agglegényi adó, mint a házasság élet terhét, kik türnek, szenvednek és adóznak inkább, mint lehető nejeik által türettesenek, szenvedtesenek és adóztassanak azon kulcs szerint, melyet fiatal ifjak beavatkozása készítne; nyakkendődet mindig szorosán kösd, hogy épen meg ne fulj, hanem arcod a vér, tűz és pir kedves szent háromsága erejénél fogva nyerje ki azon fölemelő bírálatot, miképp ereidben most is fris vér csörgedez; ne viselj hosszú quakkert, rokkot, zrinyit, mert rövid öltönyben ifjabbnak nézesz ki, hanem ezeknek gombjukairól szemüveg, nefejejts és bazsaikom ne hiányozzanak, hogy fia-

tal nőnek nefejejtsset, öregnek boldogaszszonyvirágot ajándékozhass, mert amaz különben elfelejtene, emez pedig lekötelezettnek érezvén magát irányodban, egész igazsággal vallja meg rólad, hogy: fiatal öreg vagy; de felső öltöneyeidre mindenkor nagy zsebeket varrass, hogy tartalékvirágok és tubákszelence egytársaságban eltérjenek benne, mert a táblabírókat, kiknek nejeik s szépleányaik vannak — csak ezzel nyerheted meg magadnak; mindig legyen zsebedben egy kis édesség szép ifju hölgyek gyermekeinek, egy pár tükör kalapodban, hogy midőn ezt udvariasságból hölgyek előtt leveszed: megtekinthesd arcodat; órádat gyakorta nézegesd, és hirdesd, hogy perceid drágák, kiszabvák — de mégis a társaság elbájoló hatalma anynyira leláncol, hogy meg nem sértheted eltávozásod által, — bár valóban jelenléted által sérted is azt. — Dolgozz a „Szépitőmesterség“nél egy terjedelmes könyvet a világ számára, s ha ebből szerzett, vagy örökölt vagyonod elkopandik, naponként vedd sorba ismerőidet, kiknek mulattatása oly sok erődbe került, és tégy nálok ebéd- és vacsoralátogatásokat. Ha pedig elég vagyonod van: végy nőül egy szegény, azonban erényes fiatal leányt, de csak akkor, midőn a halálhoz közel érzed magad, hogy így egy jó lelket boldogíthass . . . halálod által.

J e g y z é s. Meleg fürdőben, minden évben kétszer János fővétele napján és nagypénteken, mosakodás és parókaegyengetés közben, beveendő. —

Világ
gyakorló orvos.

Debreceni napló.

Mult hó 27-ikén Braunhoff tábornok s Cseh Eduard miniszteri biztos urak látogatók meg városunkat. Ez alkalommal — azonkívül, hogy a városi börtönöket megvizsgálták: a helybeli ref. főiskola növendékei felett is szemlét tartottak. Az elfogadás hangos éljenzések közt történt. A szemle bevégeztével tetszésüket fejezték ki nevezett vendégek mind a főiskola tanügyei, mind a növendékek magukviselete fölött, biztosítást nyujtván egyszersmind ezuttal ezen iskolának országos főtanodaul leendő elismertetése iránt is, a miben az iskola felügyelőinek, különösen Szoboszlai Pap István superintendens urnak nem kis érdeme van.

Az elfogadási ünnepély, mint fentérintők, a kültisztelet komolyan megható árnyalatát hordá arculatán. Némi torzan burlesk vonásokat csak azon körülmény adott hozzá, miszerint — ha jól vagyunk értesülve — a magas vendégek tisztelete alkalmával magas kalapokbani megjelenésre szorítottván a felsőbb tanhallgatók: e miatt kénytelenek voltak a nyugalomból hevenyében előrántott avult fővegekben paradirozni, — a mi, hogy a hatásnak meglehetősen adag comicumut kölcsönzött: kiki képzelheti.

Az elfogadási ünnepély kiegészítéseül esti 11 óra tájban fáklós zene s karének rendeztetett, a mikor érde-

kesen tünt fel a hóld sápadt világa a fáklyafüst barnította arcokon s az álmosodó szép fekete szemeken.

Városunkban jelenleg Feleki színtársasága működik. Feleki mindent elkövet Thalia szolgálatában. De valamint a plántának ápolás- s napsugárja van szüksége: úgy a szépművészethez is a részvét melege szükségeltetik. Itt pedig reá igen sokszor dermesztő az atmosphaera. Pedig vannak ám a léleknek olyan percei, a mikor jobban esnek ennek a terméke, mint a testnek a buzakalács vagy a sámsoni dinynye — kivevén a kiknek jobban nem esik...

Társaséletünk melancholiáját Boka Károly remek bandája, az izletes Lisztkai-fürdőház kertében tartani szokott zeneeladásával esténként felfelvidámitja; hanem itt meg az a baj, hogy ha valakinek vágya jön gastronomicus kísérleteket tenni, mint egy barátunk mondani szokja: tőkepénzt vigyen magával, a mi nálunk legalább nem igen tállátatik.

Másként városunkban mikor csendes idő nincs, szél van, mikor eső nincs, por van, oly közönséges és szokott dolog, hogy még; de ám oly kellemetlen is, hogy még. Különösen a sétáló közönség sorsa kinszenvedés. A meleg miatt izzadt gyöngycseppek sárszerű vegyületté csirizednek arcán. Azonban tervben van a város főbb utcáinak kiköveztetése, vagy jobban mondva: kitégláztatása.

A napokban N.-utcán mentünk végig. Hogy miért? nem tartozik a dologra. A mint haladánk, egyszerre csak ily riadó hangok üték meg füleinket egy öreg falusi ember ajkiról: „vivat, vivat, itt vannak, Magyarországon vannak!“ — Kik vannak itt? — kérdők kíváncsian az öreget. „Hát uram, a tatárok, meg Kossuth.“ Ej, ej, öreg, de hogy vannak, de hogy vannak. „De uram, hiába beszél nekem, láttam én, ott a kis-templom oldalán meg van írva egy nagy levelen, nagy betűkkel.“ — Szincédula volt: „A Tatárok Magyarországon.“ Mikor öltözik már a magyar köznép az ábrándok lepléből a valóság mezébe!...

Épen ma egy éve, hogy az orosz sergek először városunk földét tapodták*).

Varsauból és Londonból egyszerre érkezett leveleink szerint, mindkét helyen egy új hajnalszallag fődöztetett fel, mely este még Varsauban, reggel pedig már Londonban tűnik fel, egész fényével... Csillagvizsgálók állítják, mikép ezen csillag fénye nem sokára látható lesz... egész Európában.

Vidéki élet.

Pest, jun. 30. Szerkesztők! Életünk folyása olyan, mint a Dunáé, gondjaink növekednek és fogynak, mint a folyam vize, és hazafiúi fájdalmaink forrása, ki sem apadtán előbb, mint amannak kútfeje! Társas körökről, idő-

*) A debreceni csata részleteit, évnapján, augusztus 2-án, híven állítandjuk olvasóink elé.

Szerk.

rövidség miatt, alig irhatok valami üdvöst, a színházi élvén kívül, melyet jeles színészeinkkel együtt La Grange aszszonyosság nyújtott eddig lelkünknek.

Hanem mégis irhatok egy vigaszt a szerencsétlenség közepette: nevezetesen a magyar hivatalnokokat nem sokára zöld attilában, magyar kalppal s magyar zsinóros karddal látjuk kövezeteinken sétálni — ünnepélyek alkalmával, a mi mindenestre nyújt egy kis kárpótlást szenvedéseinkért; aztán meg a hazánkra nézve behozandó „provisorium“ szerint a sajtó és egyletek ügyein kívül — melyek ezután is katonai felügyelet alatt maradnak — a tervezett helytartó és tanácsosai, s az öt politikai kerületi főnökök intézendik a közigazgatás minden ágait, a miniszteriumtöli függés és alárendeltség a főbb tárgyakban fenhagyatván.

És még egy vigaszt irhatok. Jó és sok borunk lesz az idén, de kell is, hogy gondjainkat, mint az ürgét jukából, kiönthessük lelkünkéből, s a Bécsfelől jöhető cholera körjeleit vidám kedélyeinkkel visszariaszszuk. Gondolom, hogy „Csokonai“ emlékére ti is üritendtek egy budai borral tele pohárt!*)

Isten veled alföld rónasága!

Cinkotai.

Szerkesztői telegraf.

Pápára S. urnak. Ön ajánlatát szívesen fogadjuk; szeretnénk öntől a bakonyvidékről előbb valamit olvasni, a többi iránt csak úgy s akkor nyilatkozhatunk.

I-nak. Ön verseiben az eszmék nagyobbára jók, csak a kidolgozás- s kivitelre fordítson több gondot. Beküldött versei közül egypárt annak idejében közölni fogunk.

K. Sz.-Miklósra, Z. urnak. A beküldött művekért ön kívánságát nem teljesíthetjük.

Pestre, B. Gy. urnak. Ön ígéretének teljesítését óhajtva várjuk. Tudja ön, minélelőbb — annáljobb: ergo....

Az aradi levél kissé késik; azonban — reméljük — minélelőbb megkapandjuk azt.

Rábai urnak. Ön jeles tollából prozai műveket is várunk.

Dolgozó társaink- s levelezőinknek postaköltségeit a körülményekhez képest azonnal, vagy havonként megtérítendjük.

Pestre F. M. urnak. Ön jeles műveit kaptak, s sorozat szerint közölni fogjuk. Egyéb iránt ön kívánsága teljesítve van.

Dobozra Apafi urnak. Az ígért népies művet még nem kaptuk.

Szalontára A. urnak. Kaptak-e ön levelünket? Ha igen: válaszát — kivált valamely becses téher kíséretében — szívesen elvárjuk.

Jövő számunkban egy igen eredeti életképet közlendünk a debreceni népeletről.

Postán szétküldendő lapjaink előfizetési díja — a postadíjak fölemeltetése következtében — az illető főpostaigazgatóságnak legközelebb vett rendelete által 15 pkrrel aránylagosan többre szabályoztatván, az előfizetéseket ezentúl ehhez kérjük alkalmaztatni.

*) Rajtunk nem mulik, csak szállítatok néhány akót pincéinkbe. — Szerk.